

Azərbaycan Respublikası Əqli Mülkiyyət Agentliyinin 2023-cü ildə görülmüş işlər barədə Hesabatının Qısa icmalı

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 2 fevral tarixli 2469 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş **“Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər”**dən irəli gələn vəzifələr çərçivəsində dövlətimizin hədəflədiyi məqsədlərə nail olmaq üçün formalaşdırılan məqsədyönlü siyasət, həyata keçirilən islahatlar və bununla bağlı reallaşdırılmalı olan innovasiya siyasəti qlobal sosial-iqtisadi sahələrdə rol və əhəmiyyəti daim artan **əqli mülkiyyət sistemi qarşısında böyük vəzifələr qoymuşdur**. “Milli Prioritetlər”in “dayanıqlı artan rəqabətqabiliyyətli iqtisadiyyat” və “rəqabətli insan kapitalı və müasir innovasiyalar məkanı” istiqamətləri üzrə nəzərdə tutulan tədbirlər əqli mülkiyyətin müasir iqtisadiyyatın davamlı inkişafını təmin edən əsas faktorlardan birinə çevirilməsini zəruri etmişdir. Ölkə Prezidentinin 2022-ci il 22 iyul tarixli 3378 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş **“Azərbaycan Respublikasının 2022-2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası”**na uyğun olaraq ixtira və patent fəallığının artırılması, texnologiyaların kommersiyalaşdırılması və transferi, əqli mülkiyyət hüquqlarının beynəlxalq səviyyədə qeydiyyatının stimullaşdırılması, effektiv patent qeydiyyatı prosedurlarının qurulması, patentlərə dair beynəlxalq göstəricilər əsasında ölkənin texnoloji profilinin (patent landşaftının) və tədqiqat sahələrinin müəyyən edilməsi istiqamətlərində Əqli Mülkiyyət Agentliyi (bundan sonra - **Agentlik**) tərəfindən tədbirlər uğurla davam etdirilmişdir.

Agentlik əsas vəzifələrinin icrası ilə yanaşı Strategiyada müəyyən edilmiş “Elmi tədqiqatların və innovasiyaların inkişafının, elm və təhsilin inteqrasiyasının təmin edilməsi” fəaliyyət istiqamətinə uyğun olaraq elmi potensialın gücləndirilməsi sahəsində təşviq mexanizmlərinin formalaşdırılması və Azərbaycan elminin dünya səviyyəsində mövqeyinin yüksəlməsi ilə bağlı da səlahiyyətləri daxilində müvafiq işlərin yerinə yetirilməsində fəal iştirak edir.

Hesabat ilində də Agentlik Azərbaycan məhsullarının “Made in Azerbaijan” brendinin hədəf bazarlarında aktiv təşviqi və ixrac həcmünün artırılması, mədəni və sosial inkişafın daha da sürətləndirilməsi məqsədilə bu sahədə yeni hüquqi və tənzimləyici infrastrukturun yaradılması, o cümlədən normativ hüquqi, statistika bazasının, əqli mülkiyyət, habelə idarəetmə üzrə mexanizmlərin formalaşdırılması istiqamətlərində həyata keçirilən tədbirlərin aktiv iştirakçısı olmuşdur.

Ölkənin innovasiya siyasətinin həyata keçirilməsinə xidmət göstərilməsi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin uzaqgörən strateji siyasətindən irəli gələn institusional islahatlar çərçivəsində əqli mülkiyyətin yeniləşən mahiyyətinə uyğun olaraq unikal idarəetmə qurumu kimi yaradılan Agentliyin fəaliyyətinin əsas istiqamətini təşkil edir. Milli əqli mülkiyyət institutunun yeni çağırışlara uyğun dəyişmiş konteksti və konseptual evolyusiyası Agentliyin yalnız xidməti sahə olması, əqli mülkiyyət obyektlərinin ekspertizasının aparılması və qorunma sənədlərinin verilməsi ilə kifayətlənmir, qorunmanın səmərəliliyini nəzərə alan, analitik trendləri ölçən, bazarın rəqabət qabiliyyətinə təsir göstərən və bununla iqtisadi funksiyalar daşıyan, həmçinin qorunan obyektlərin sosial-mədəni hissəsini təhlil edən struktura və innovasiyaların fəal aktoruna çevrilir.

Dövlət başçımız Prezident İlham Əliyevin uzaqgörənliyi ilə əqli mülkiyyət sahəsində aparılan konsentual və institusional islahatlar hesabına yaradılmış idarəetmə modelinin uğurlu və unikal olduğunu aşağıda qeyd etdiklərimiz bir daha təsdiq edir.

Belə ki, ÜƏMT müasir çağırışlara cavab verən milli əqli mülkiyyət ofislərinin yaradılmasına aid təlimatların hazırlanması məqsədilə dünya üzrə 204 ofis arasından 15 ölkənin mükəmməl idarəetmə strukturuna və inzibatçılıq mexanizmlərinə malik olan ofislərini seçərək, bu çərçivəyə Azərbaycan Əqli Mülkiyyət Agentliyini də daxil edib və keçirdiyi “Əqli mülkiyyət idarəetməsi və inzibatçılığı modelləri mövzusunda tədqiqatda əksini tapmaq üçün onlayn sorğu vasitəsilə 15 suala cavab əldə edib.

Bununla yanaşı MDB məkanında fəaliyyət göstərən Avrasiya Patent Təşkilatı (APT) əqli

mülkiyyət sahəsində Azərbaycanın müsbət təcrübəsini nəzərə alaraq “Müasir əqli mülkiyyət ofisinin formalaşması və fəaliyyəti” geniş prezentasiya və məqalə sifariş edərək, onu Moskvada nəşr olunan tanınmış peşəkar “**Əqli mülkiyyət: Sənaye mülkiyyəti**” jurnalının xüsusi buraxılışında (2023, №5) dərc etdirmiş və Avrasiya Patent Təşkilatının rəhbəri tərəfindən həmin təcrübədən geniş istifadə etmək tövsiyə olunmuşdur.

Əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunması və təminatı sahəsində normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi istiqamətində aparılan tədbirlərin davamı olaraq hesabat ilində 3 Qanuna əqli mülkiyyətlə bağlı dəyişikliklər edilmiş, bununla əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən 2 Fərman və 1 Sərəncam imzalanmış, Nazirlər Kabinetinin 2 qərarı və 3 sərəncamı qəbul olunmuşdur.

Əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunması və təminatı sahəsində normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi istiqamətində aparılan tədbirlərin davamı olaraq hesabat ilində Agentlikdə “Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında”, “Azərbaycan folkloru nümunələrinin hüquqi qorunması haqqında”, “Patent haqqında” və “Əmtəə nişanları və coğrafi göstəricilər haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarına dəyişikliklər edilməsi ilə bağlı qanun layihələri hazırlanmışdır. Rəy və təkliflərin bildirilməsi üçün sənəd layihələri hazırda əqli mülkiyyət üzrə beynəlxalq ekspertlər tərəfindən öyrənilir.

İnfrastrukturun təkmilləşdirilməsi və institusional dəyişikliklər çərçivəsində Agentlikdə yaradılan “Patentlərə, Əmtəə Nişanlarına Açıq Hədəf” (PƏNAH) rəqəmli informasiya sistemi əqli mülkiyyət obyektləri, o cümlədən sənaye mülkiyyəti obyektlərinin qeydiyyatı sahəsində göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin, habelə ixtira və patent fəallığının daha da artmasına müsbət təsirini göstərmiş, bu sistem vasitəsi ilə tətbiq edilən “vahid pəncərə” və “istənilən yerdən xidmətə əlçatanlıq” prinsipi açıqlığı, operativliyi və şəffaflığı təmin etmiş, əqli mülkiyyət üzrə göstərilən dövlət xidmətlərinin səmərəsini və səviyyəsini yüksəltmişdir.

Yeni infrastruktur layihələri sırasında yaradılmış “Çağrı Mərkəzi”nə hesabat dövründə **24** mindən çox müraciət daxil olmuş və hər bir müraciət operativ qaydada cavablandırılmışdır.

Əqli mülkiyyət mədəniyyətinin formalaşdırılması istiqamətində hesabat ilində daha bir uğurlu layihə həyata keçirilərək Agentliyin dəstəyi ilə Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universitetində “Əqli Mülkiyyət” kafedrası yaradılmışdır. Hazırda Universitetin müxtəlif fakültələrində **6** istiqamət üzrə Agentliyin mütəxəssisləri tərəfindən əqli mülkiyyət fənni tədris olunur, o cümlədən **54** qrup üzrə **290** tələbəyə bakalavr və **517** tələbəyə magistr səviyyələrində 1613 saat dərslər keçirilmişdir.

Bakı Dövlət Universitetinin Əqli Mülkiyyət Hüququ kafedrasının Agentliyin nəzdində daha əvvəl yaradılmış filialının fəaliyyəti isə əqli mülkiyyət sahəsində hüquqşünas mütəxəssislərin hazırlanmasında əhəmiyyətli rol oynayır və bununla bağlı magistr səviyyəsində **15** məzuna və bakalavr səviyyəsində **404** tələbəyə 2020-2023-cü illərdə əqli mülkiyyət hüququna dair fənnlər tədris olunmuşdur.

Hər iki universitetin tələbələri üçün mühazirə və məşğələlər Agentlikdə müasir avadanlıqlarla təchiz edilmiş SMART tipli auditoriyalarda keçirilir.

“Əqli Mülkiyyət Milli Təlim Mərkəzi” tərəfindən ixtira və faydalı modelin patentləşdirilməsi üçün iddia sənədinin tərtibi, ekspertizası, patentlərin mühafizəsi mövzusunda Dövlət Neft və Sənaye Universiteti, Azərbaycan Texniki Universiteti və Sumqayıt Dövlət Universitetini təmsil edən 15 nəfər və əmtəə nişanları və coğrafi göstəricilərin qeydiyyatı, istifadəsi və hüquqların qorunması mövzusunda AZPROMO, KOBİA və İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidmətinin 12 nəfər əməkdaşı üçün iki aylıq təlim kursları təşkil olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 13 iyul tarixli 2199 nömrəli Sərəncamı ilə yaradılmış Biznes mühiti və beynəlxalq reytinglər üzrə **Komissiyanın nəzdində “Əqli mülkiyyət məsələləri üzrə” Xüsusi İşçi Qrupu yaradılmışdır.** Xüsusi İşçi Qrupu aidiyyəti dövlət qurumları ilə birgə beynəlxalq reytinglərdə Azərbaycanın mövqeyinin yaxşılaşdırılması və əqli mülkiyyətlə əlaqəli sahələr barədə məlumatlılığın artırılmasına dəstək göstərir, eləcə də digər işçi qrupları arasında əqli mülkiyyət sahəsində koordinasiyasını təşkil edir.

Son illər əqli mülkiyyət sahəsində aparılan məqsədyönlü tədbirlər ölkəmizin beynəlxalq

reytinglərdə mövqelərinin davamlı olaraq möhkəmləndirilməsində əhəmiyyətli rol oynayır. **132 ölkəni əhatə edən** nüfuzlu “Global İnnovasiya İndeksi (Qİİ) 2023 Hesabatı”nda Azərbaycan “İnnovativ resurslar” alt indeksi üzrə reytingdə üç pillə irəliləyərək 76-cı yeri tutur.

“Əqli fəaliyyət işçiləri” indikatoru üzrə 62-ci (ötən il 65-ci), innovasiya əlaqələri üzrə 48-ci yerdəyik (ötən il 56-cı); “biliklər və texnologiyaların nəticələri” blokunda ölkəmiz ixtiralar üzrə 63-cü (ötən il 71-ci), faydalı modellər üzrə 49-cu yerdədir. “Startapların dəyərləndirilməsi” indikatoruna görə 48-ci yeri tutur. “Kreativ fəaliyyətin nəticələri” blokunun “qeyri-maddi aktivlər” istiqamətində “əmtəə nişanları” əqli mülkiyyət indikatoru üzrə 66-cı yeri tutaraq ötən illə müqayisədə tutduğu yeri 14 pillə yaxşılaşdırmışdır.

Patent Əməkdaşlıq Sazişi (PCT) beynəlxalq sistemi vasitəsilə xarici dövlətlərdə patentləşdirilməsi üçün Beynəlxalq Büroya göndərilmiş ixtiraya aid 2 iddia sənədi milli faza mərhələsində 2023-cü ildə qeydiyyatla alınıb, o cümlədən patent ailəsini təşkil edən həmin iddia sənədlərindən biri Avrasiya Patent İdarəsində qeydiyyata alınıb.

Agentlik tərəfindən Avrasiya Patent İdarəsinə göndərilmiş iddia sənədləri üzrə **171** patent, o cümlədən 2023-cü ildə **54** patent verilib.

“İxtiraçılıq fəaliyyətinin stimullaşdırılması haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2022-ci il 15 iyun tarixli 1716 nömrəli Fərmanının icrasını təmin etmək məqsədilə Nazirlər Kabinetinin 2022-ci il 9 dekabr tarixli 439 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş Qaydaya uyğun olaraq, “Hava axını ventilyasiya olunan çəkmə məmulatının müştüyü “Minitox Fan (PCT/AZ2020/000004)” adlı ixtiranın PCT beynəlxalq sistemi vasitəsilə Avrasiya Patent İdarəsində patentləşdirilməsi və patentin ilk üç il müddətində (2020-2023-cü illər) qüvvədə saxlanması üçün hüquq sahibi tərəfindən ödənilmiş vəsaitin 50 (əlli) faizinin 2023-cü ildə dövlət büdcəsindən Agentliyə bu məqsəd üçün ayrılmış vəsait hesabına maliyyələşdirilməsi barədə İdarə Heyəti tərəfindən müvafiq qərar qəbul edilmişdir.

İxtira və faydalı modelin PCT beynəlxalq sistemi vasitəsilə patentləşdirilməsi məqsədilə iddiaçının beynəlxalq faza mərhələsində ödədiyi xərclərin 50 (əlli) faizinin maliyyələşdirilməsi istiqamətində də Agentlik tərəfindən fəal iş aparılır.

Patent sahibləri və kommersiyalaşma potensialı olan əqli mülkiyyət obyektlərinin vahid bazası yaradılmış, kommersiyalaşdırma potensialı olan əqli mülkiyyət obyektlərinin seçim meyarları müəyyən olunmuş və ən yaxşı ixtiralar seçilərək Türkiyə TechnoFest müsabiqəsində nümayiş etdirilmişdir. Müsabiqənin qızıl, gümüş və bürünc medallarını qazanmış 5 ixtiraçıdan 3-ü “Inmerge Innovation Summit”də iştirak edərək, yarımfinal və final mərhələlərinə yüksəlmişdir.

2023-cü ildə İstanbul şəhərində Türkiyə Sənaye və Texnologiyalar Nazirliyinin, Türkiyə Patent və Əmtəə Nişanları Qurumunun (TÜRKPATENT), həmçinin Beynəlxalq İxtiraçılar Assosiasiyaları Federasiyasının (IFIA) təşkilatçılığı və Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatı və “Türkiyə Texnologiya Komandası”nın dəstəyi ilə keçirilən “ISIF 23: 8-ci İstanbul Beynəlxalq İxtiralar Sərgisi”ndə 5 azərbaycanlı ixtiraçı ölkəmizi layiqincə təmsil etmiş, 1 qızıl, 2 gümüş, 2 bürünc medala və 1 “Ən yaxşı xarici ixtira” sertifikatına layiq görülmüşlər.

Elm və sənaye arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi məqsədilə 11 ali təhsil müəssisəsi, müxtəlif elmi-tədqiqat institutları və texnoloji transfer ofisləri ilə iş aparılmış və texnologiyaların kommersiyalaşdırılması ilə bağlı tövsiyələr verilmişdir. Həmçinin qorunma müddəti bitməmiş prioritet ixtiraların kommersiyalaşması və tətbiqinə dair Agentlik tərəfindən Elm və Təhsil Nazirliyi və Dövlət Neft Şirkəti üzrə təhlillər aparılmış, Nazirliyin müəssisələrinə aid 84, Dövlət Neft Şirkətinin müəssisələrinə aid 29 ixtira patentləri üzrə izahlı arayış hazırlanaraq hər iki dövlət qurumuna göndərilmiş, həmin ixtiraların kommersiyalaşması barədə təkliflər verilmişdir. Hazırda ixtira patentlərindən 7-si SOCAR-ın ayrı-ayrı istehsalat sahələrində tətbiq olunur.

Bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlərə dəstək məqsədilə prof. K.İmanovun müəllifi olduğu “Texnologiyaların Kommersiyalaşdırılması və Transferi Mərkəzinin yaradılmasına dair Yaddaş kitabçası” (Azərbaycan və rus dillərində) və “Əqli mülkiyyət və elmi-tədqiqat işlərinin kommersiyalaşması” kitabçaları təkrar çap edilərək maraqlı şəxslər arasında yayılmışdır.

Agentlikdə aparılan təhlillər əsasında “Azərbaycanda ixtiraçılıq və Patent analitikası” adlı 4 fəsildən ibarət 90 səhifəlik kitabça hazırlanıb paylanmışdır.

Sənaye mülkiyyəti sahəsində dövlət xidmətlərinin yekunları ilə bağlı. 2023-cü ildə

ixtira, faydalı model və sənaye nümunəsinin patentləşdirilməsinə dair Agentliyə **302** iddia sənədi (2022-ci ildə **271** iddia sənədi), o cümlədən ixtiraya aid **201**, faydalı modelə aid **67**, sənaye nümunəsinə aid **34** iddia sənədi daxil olmuşdur. Bu isə patentləşdirilmə üçün daxil olmuş iddia sənədlərinin sayı (ixtira fəallığı) **2022-ci illə müqayisədə 2023-cü ildə 11%** artmışdır.

PCT proseduru üzrə Beynəlxalq Büroya göndərilməsi üçün Agentliyə ixtiraya dair **6** beynəlxalq iddia sənədi və Avrasiya Patent İdarəsinə göndərilməsi üçün **35** iddia sənədi daxil olmuşdur. PCT proseduru üzrə ÜƏMT-nin Beynəlxalq Bürosundan isə ixtiraya dair **30** və faydalı modelə dair **1 (bir)** iddia sənədi daxil olmuşdur.

Faydalı modelə aid xarici iddiaçılar tərəfindən **6** iddia sənədi verilmiş, Haaqa proseduru üzrə daxil olmuş **184** beynəlxalq sənaye nümunəsinə (2022-ci ildə **137**) dair axtarış aparılmışdır.

İxtiralar üzrə ekspertizanın müddəti ümumi qaydaya görə **12 ay** təşkil etdiyi halda 2023-cü ildə də **8-9 ay** müddətində aparılmış, MDB məkanında ilk olaraq iddia sənədlərinin 3D formatında qəbulu həyata keçirilmişdir.

2023-cü ildə Dövlət reyestrində ixtiraya aid **103**, faydalı modelə aid **36** və sənaye nümunələrinə aid **12** patent qeydiyyatına alınmışdır.

Hesabat dövründə əmtəə nişanlarının qeydiyyatı ilə bağlı daxil olan iddia sənədlərinin sayı **3862** olmuşdur. Onlardan **3078-i** milli, **784-ü** isə xarici fiziki və hüquqi şəxslərə məxsusdur və mahiyyət üzrə ekspertiza prosedurlarının müddəti orta hesabla **3 ay** təşkil etmişdir (beynəlxalq təcrübədə **6-12 ay**).

Əmtəə nişanına dair iddia sənədinin ekspertizasının bir ay müddətində, yəni sürətli aparılması üçün iddiaçılar tərəfindən **1474** vəsatət (2022-ci ildə **931**) daxil olmuşdur. Sürətli ekspertizanın müddəti iddia sənədinin baxılmağa qəbul edildiyi tarixdən **bir ay** əvəzinə **15-20 günə** endirilmişdir.

2023-cü ildə Dövlət reyestrində 3145 əmtəə nişanı qeydiyyatına alınmışdır (2022-ci ildə **2927**) Onların **2541-i** milli, **604-ü** xarici fiziki və hüquqi şəxslərə məxsusdur.

Coğrafi göstəricilərin Dövlət reyestrində milli hüquqi şəxslərə məxsus **2 coğrafi göstərici qeydiyyatına alınmışdır**. Qarabağ bölgəsində işğaldan azad edilmiş torpaqlarımızın reintegrasiyası və genişmiqyaslı quruculuq işləri ilə bağlı bu ərazilərdə aid coğrafi göstəricilərin qeydiyyatına alınması istiqamətində işlər davam etdirilir.

Əmtəə nişanlarının beynəlxalq mühafizəsinə dair Madrid Sazişi və ona dair Protokol üzrə **3314** bildiriş daxil olmuş, milli iddiaçılar tərəfindən beynəlxalq qeydiyyat üçün **17** (2022-ci ildə **12**) iddia sənədi verilmişdir.

Ölkənin texnoloji profilinə (patent landşaftına) dair ötən illərdə aparılmış tədqiqatlar davam etdirilmiş və Azərbaycan rezidentlərinin Beynəlxalq Patent Təsnifatının (BPT) bölmələrinə uyğun qüvvədə olan patentlərinə dair göstəricilərin "Patent Landşaftı" üzrə paylanması araşdırılmış və patent landşaftı tərtib edilmişdir.

Hesabat ilində qüvvədə olan ixtira patentlərinin əksəriyyəti "Kimya və metallurgiya"ya aid olmuşdur: **122** patent (və ya **37,1%**). "İnsanın həyati tələbatlarının təmin edilməsi" bölməsinə **55** patent (və ya **16,7%**), "Tikinti və dağ-mədən işi" bölməsinə **61** patent (və ya **18,5%**) "Fizika" bölməsinə **25** patent (və ya **7,6%**) aid olmuşdur.

Qüvvədə olan ixtira patentlərinin təhlilinin nəticələri göstərir ki, ölkədə yeni texnologiyaların drayveri rolunu kimya və metallurgiya, insanın həyati tələbatlarının təmin edilməsi və tikinti və dağ-mədən sahələrinə aid olan ixtiralar oynayır.

Müəllif hüquqları sahəsində dövlət xidmətlərinin illik yekunlarına dair. Hesabat ilində **386** müəllifin (hüquq sahibinin) **713** əsəri qeydiyyatdan keçirilmiş (2022-ci illə müqayisədə **20%** çox) və əsərin qeydiyyatı haqqında **717** şəhadətnamə verilmişdir. "Elektron xidmət" bölməsi vasitəsilə **324** müəllif (hüquq sahibi) tərəfindən **626** əsər qeydiyyatdan keçirilmişdir (2022-ci ildə elektron qaydada **131** müəllifə məxsus **169** əsər qeydiyyatına alınmışdır) ki, bu da keçən illə müqayisədə **73%** çoxdur.

Əlaqəli hüquqların obyektləri üzrə **162** ifa (2022-ci ildə **46** ifa) və **37** kompüter proqramı (2022-ci ildə **18** kompüter proqramı) qeydiyyatına alınmışdır.

**1996-2023-cü illərdə qeydiyyatdan keçirilmiş əsərlərin ümumi sayı (faizlə)
(on-line qeydiyyat daxil olmaqla)**

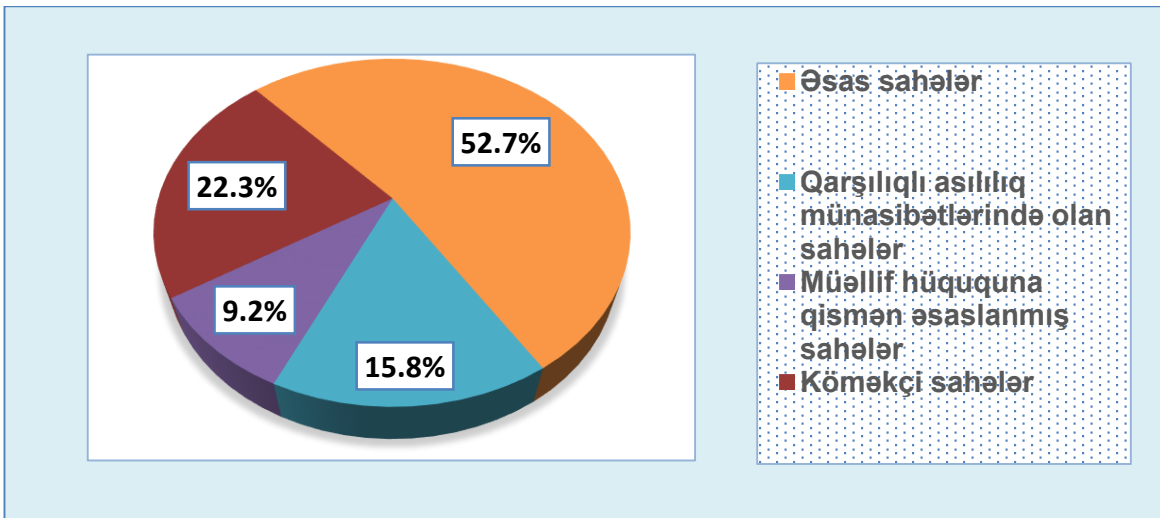

Əsərlərin rəsmi qeydiyyatının tətbiq edildiyi 1996-cı ildən 2023-cü il 31 dekabr tarixinədək Agentlikdə **15566** əsər və əlaqəli hüquqların obyektləri (bunlardan **1582** əsər “Elektron xidmət” bölməsi vasitəsilə) qeydiyyatdan keçirilmişdir.

Kreativ sənaye dünya ölkələrinin, o cümlədən ölkəmizin ümumi iqtisadiyyatında mühüm rola malikdir. Hesabat dövründə müəllif hüququna əsaslanan (**kreativ sənaye**) 2023-cü ilin 1 yanvar tarixinə olan vəziyyətə görə milli iqtisadiyyat sahələri üzrə faktiki statistik göstəricilər təhlil edilmişdir. 2022-ci ildə Azərbaycanda müəlliflik hüququna əsaslanan sahələrdə istehsalın həcmi 5730,3 mln. manat olmuşdur və 2021-ci illə müqayisədə dəyər baxımında mütləq artım 14,8% təşkil edib. Bununla belə, 2022-ci ilin yekunlarına görə ölkənin ÜDM-də onun payı 4,3% təşkil edir. Payın miqdarı ölkənin ÜDM-nin əhəmiyyətli dərəcədə artması ilə bağlıdır.

2003-cü ildə Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatı tərəfindən ölkənin ÜDM-də müəllif hüquqlarına əsaslanan sənayenin payının müəyyənləşdirilməsinə dair qəbul edilmiş Metodiki tövsiyələrə müvafiq olaraq kreativ sənaye sahələri dörd qrupda cəmləşir, o cümlədən **əsas sahələr** (bu sahə üzrə kreativ sənayenin payı **52,7%** təşkil edir); **qarşılıqlı asılılıq münasibətlərində olan sahələr**; **müəllif hüququna qismən əsaslanan sahələr**; **köməkçi sahələr**.

Kreativ sənaye (01.01.2023)

Öz növbəsində, əsas müəlliflik hüququ sahələri sektorunda ən böyük pay “elm, ali təhsil, proqram təminatı və verilənlər bazaları” sahəsinə düşür: 47,9%, daha sonra “mətbuat və ədəbiyyat” - 22,4% təşkil edir və s.

Kollektiv idarəetmə təşkilatlarının fəaliyyətinə davamlı olaraq dəstək verilməsi bu sahədə yaradılmış ictimai birliklərin işinin səmərəliliyinin artmasına müsbət təsir göstərmişdir. Hesabat ilində “Azərbaycan Kinorejissorlar Gildiyası” İctimai Birliyi təkrar qeydiyyatdan (akkreditasiyadan) keçirilmiş və uzun fasilədən sonra “Azərbaycan Müəllifləri” İctimai Birliyi

qeydiyyatata alınmışdır.

2022-ci ildə akkreditasiyadan keçirilmiş "Müəllif Hüquqları Uğrunda" və "Rəqəmli və Audiovizual Yayım Sənayesi" ictimai birliklərinə təşkilatı və hüquqi yardım göstərilmiş, il ərzində müəlliflərin əmlak hüquqlarının idarəçiliyi ilə yanaşı, ifaçıların, fonogram istehsalçılarının və yayım təşkilatlarının əmlak hüquqlarının kollektiv əsasda idarəçiliyi də təmin edilmişdir.

Hesabat ilində hüquq sahibləri üçün "Azərbaycan Kinorejissorlar Gildiyası" İctimai Birliyi tərəfindən 96583 (doxsan altı min beş yüz səksən üç) manat, Müəllif Hüquqları Uğrunda" İctimai Birliyi tərəfindən 258070 (iki yüz əlli səkkiz min yetmiş) manat, "Rəqəmli və Audiovizual Yayım Sənayesi" İctimai Birliyi tərəfindən 67800 AZN (altmış yeddi min səkkiz yüz) manat, "Azərbaycan Müəllifləri" İctimai Birliyi tərəfindən 7300 (yeddi min üç yüz) manat müəllif qonorarı yığılmışdır.

Əqli mülkiyyət hüquqlarının təminatı. Hesabat ilində pozulmuş müəllif hüquqlarının bərpası ilə bağlı daxil olmuş 19 yazılı müraciət araşdırılaraq 7 müraciət Agentliyin səlahiyyətləri daxilində müsbət həll edilmiş, 9 müraciət üzrə məvafiq izah verilmişdir, 3 müraciətin icrası qanunvericiliyə uyğun qaydada davam etdirilir.

Hesabat ili ərzində 50-dən çox əmtəə nişanından qeyri-qanuni istifadə faktına dair müraciətə baxılmış və müvafiq tədbirlərin görülməsi üçün rəylər hazırlanaraq aidiyyəti qurumlara təqdim olunmuşdur.

Agentliyin nümayəndələri əqli mülkiyyət məsələləri ilə bağlı müxtəlif məhkəmə instansiyalarında keçirilmiş **50-yə** yaxın iş üzrə 80-dək məhkəmə iclasında iştirak etmiş, hər bir iş üzrə ekspert rəyi hazırlanmış, hüquq sahibləri üçün maarifləndirmə tədbirləri, o cümlədən Agentliyin və İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidmətinin birgə təşkilatçılığı ilə sahibkarlar və patent müvəkkilləri üçün "Əqli mülkiyyət obyektlərindən qanunsuz istifadənin mümkün riskləri və mənfə təsirləri" mövzusunda təlim-seminar keçirilmişdir.

Agentlikdə ictimai əsaslarla fəaliyyət göstərən "**Hüquq məsləhətxanası**" il ərzində müəlliflər və digər hüquq sahiblərinin istifadəsində olmuş, qaldırdıqları məsələlərin həllində və məhkəmələr üçün iddia ərizələrinin tərtib edilməsində onlara köməklik göstərmişdir.

Agentliyin Sənaye mülkiyyətinin mühafizəsi sahəsində mübahisələrə baxan Apellyasiya Şurasına **275** müraciət daxil olmuşdur. Ötən dövr üzrə daxil olmuş və yekunlaşdırılmış işlər də nəzərə alınmaqla, **244** işə (2022-ci ildə 252 iş) baxılmış, **100** (əmtəə nişanına dair **99** ərizə, sənaye nümunəsinə dair **1** ərizə) iş üzrə ərizənin təmin edilməsi, **45** üzrə ərizənin qismən təmin edilməsi, **73** iş üzrə ərizənin rədd edilməsi, **17** ərizənin baxılmamış saxlanması, **7** ərizənin verilməmiş hesab edilməsi və **2** ərizə üzrə müddət axımının dayandırılması barədə qərarlar qəbul edilmişdir.

Apellyasiya qərarlarından verilən məhkəmə iddiaları üzrə məhkəmələrdə işə baxıldığı hallarda qəbul edilən qərarların **90%-i** Agentliyin xeyrinə olmuşdur (**20-dən 18 iş**).

Əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunması və təminatı sahəsində piratçılığa qarşı mübarizə və hüquqların təminatı üzrə tədbirlər çərçivəsində müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar obyektlərinin nəzarət markası ilə yayımının təmin edilməsi məqsədilə il ərzində **62191** ədəd nəzarət markası çap edilərək hüquq sahiblərinə təhvil verilmişdir.

Aidiyyəti dövlət qurumları ilə görülmən birgə tədbirlərin nəticəsi olaraq, 2005-ci ilə müqayisədə piratçılığın səviyyəsi kitab satışı sahəsində 61%-dən **20%-ə**, audio-video məhsul bazarında 90%-dən **53%-ə**, proqram təminatında **96%-dən 70%-ə** düşmüşdür.

Əqli mülkiyyət sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq çərçivəsində 2023-cü ildə Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatı (ÜƏMT), Avropa Patent İdarəsi, Avrasiya Patent Təşkilatı (APT) və bir sıra dövlətlərin patent strukturları ilə əməkdaşlıq daha da genişləndirilmiş, ölkəmizin beynəlxalq müqavilələrdən və sazişlərdən irəli gələn öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi istiqamətlərində işlər davam etdirilmişdir.

ÜƏMT Baş direktorunun müavini Hasan Kleybin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti 24-25 iyun tarixlərində ölkəmizdə rəsmi səfərdə olmuş və səfər çərçivəsində bir sıra yüksək səviyyəli görüşlər keçirmişdir.

Nümayəndə heyətinin səfər proqramına uyğun olaraq, "Müasir əqli mülkiyyət ekosisteminin inkişafı: milli əqli mülkiyyət ofislərinin təkamülü və mütəxəssislərin hazırlanması" mövzusunda

dəyirmi masa keçirilmiş və Azərbaycanda "Coğrafi göstəricilər" layihəsinə start verilmişdir.

ÜƏMT-nin nümayəndə heyəti ADA Universitetində professor-müəllim heyəti və tələbələrle görüşmüş, ASAN İnnovativ İnkişaf Mərkəzi, "ABAD" yaradıcılıq Mərkəzi, habelə inklüziv yaradıcılıq və inkişaf məkanı olan DOST Inklüziv İnkişaf və Yaradıcılıq Mərkəzi ilə tanış olmuşdur.

2023-cü ilin 6-14 iyul tarixlərində Cenevrə şəhərində ÜƏMT üzv-dövlətlərinin Assambleyalarının 64-cü sessiyasında Agentliyin İdarə Heyətinin sədri K.İmanovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti hibrid formatda iştirak etmişdir. K.İmanov təbircdə çıxış edərək Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin bütün sahələrdə uğurla həyata keçirdiyi islahatların müsbət nəticələrini, o cümlədən əqli mülkiyyətin iqtisadiyyat, sosio-mədəni və hüququn qarşılıqlı əlaqələri çərçivəsində təhlil və tətbiqinin zəruriliyini, dövlət başçısının səyləri nəticəsində iqtisadiyyatın diversifikasiyasınınvəinnovativinkişafıntərkibhissəsiolaraqəqli mülkiyyətsisteminin təkmilləşdirilməsinə yönəlmiş institusional islahatlar çərçivəsində yaradılan Agentlik tərəfindən iqtisadiyyatın inkişafına müvafiq töhfələr verildiyini qeyd etmişdir.

ÜƏMT Assambleyalarının vəzifəli şəxslərin seçkilərində Azərbaycan nümayəndəsi yekdilliklə 180-dək üzv-dövləti birləşdirən ÜƏMT-nin müəllif hüquqlarının qorunması sahəsində ən böyük beynəlxalq müqaviləsi olan Ədəbi və bədii əsərlərin qorunması haqqında Bern Konvensiyası İttifaqı Assambleyasının sədri seçilib.

2023-cü il 14-16 noyabr tarixlərində Avrasiya Patent Təşkilatının (APT) icraçı orqanı olan Avrasiya Patent İdarəsinin (API) prezidenti Qriqoriy İvliyev ölkəmizə rəsmi səfərə gəlmişdir. Səfərin əsas məqsədi Azərbaycan ilə APT arasında əqli mülkiyyət sahəsində əməkdaşlığın perspektivlərinin müzakirəsi, ölkəmizdə bu sahədə görülən işlərlə tanışlıq, xüsusən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəhbərliyi altında uğurla həyata keçirilən institusional islahatlar çərçivəsində yaradılan Əqli Mülkiyyət Agentliyinin iş təcrübəsinin öyrənilməsi olmuşdur.

Avrasiya Patent İdarəsinin (API) rəhbərinin ölkəmizə səfəri çərçivəsində "Azərbaycan və Avrasiya Patent Təşkilatı arasında əməkdaşlığın prioritet istiqamətləri" mövzusunda dəyirmi masa keçirilmişdir. "Dəyirmi masa"da Agentliyin İdarə Heyətinin sədri K.İmanov Azərbaycanın fəal iqtisadi və institusional islahatlar ölkəsi olduğunu qeyd edərək, Prezident İlham Əliyevin müdrik siyasəti sayəsində həyata keçirilən genişmiqyaslı işlər, o cümlədən Qarabağ müharibəsində Böyük Qələbədən sonra işğaldan azad olunmuş torpaqlarımızda möhtəşəm quruculuq işləri - Böyük Qayıdış prosesi barədə məlumat vermiş, həmçinin Agentliyin əsas vəzifəsinin dövlət başçısı tərəfindən formalaşdırılan ən mühüm məqsədləri təmin etmək, ölkə rəhbərinin yaratdığı müstəqil əqli mülkiyyət idarəsinin aparılan islahatların real aktoruna çevirmək olduğunu vurğulayıb.

Q.İvliyev APT-nin İnzibati Şurasının Qərarı ilə K.İmanovun APT-nin "İxtiraçılığa və patent işinə verdiyi töhfəyə görə" V.İ.Blinnikov adına Qızıl medalı ilə təltif olunduğunu bildirərək, mükafatı təqdim etmişdir (pul mükafatı Qarabağ Dirçəliş Fonduna köçürülmüşdür).

Səfər çərçivəsində API-nin prezidenti Q.İvliyevin ölkəmizdə keçirdiyi yüksək səviyyəli görüşlərdə Avrasiya patentlərinin tətbiqi və kommersionlaşdırılması istiqamətində qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər müzakirə edilmişdir.

2023-cü il 5-7 dekabr tarixlərində APT-nin İnzibati Şurasının 43-cü (30-cu növbəti) iclası çərçivəsində Avrasiya Patent Təşkilatı və Rusiya Dövlət Əqli Mülkiyyət Akademiyasının təşkilatçılığı ilə "IP Avrasiya/IP 23" mövzusunda əqli mülkiyyət və texnologiya üzrə beynəlxalq Avrasiya konfransına onlayn rejimdə iştirak edən K.İmanov APT-nin xahişi ilə "Əqli mülkiyyət iqtisadi artım prizmasında" mövzusunda geniş məruzə etmişdir.

Əqli mülkiyyət sahəsi ilə bağlı konfransların keçirilməsi, kitabların hazırlanması və nəşr edilməsi hesabat dövründə də diqqət mərkəzində olmuşdur.

"Heydər Əliyev ili" çərçivəsində Agentlik tərəfindən silsilə tədbirlər davam etdirilmiş, o cümlədən "Ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycan əqli mülkiyyət sisteminin yaradıcısıdır" mövzusunda elmi-praktik konfrans və Ümummilli Liderə həsr olunmuş kitab sərgisi keçirilmişdir.

Hesabat ilində Agentlik tərəfindən keçirilən bütün tədbirlərdə Heydər Əliyevin bütövlükdə milli əqli mülkiyyət sisteminin Yaradıcısı və Müəllifi olduğu, onun xalqımızın mədəni irsinin və adət-ənənələrimizin qorunub saxlanmasına göstərdiyi böyük diqqət və qayğı Ulu Öndərin

özünün imzaladığı onlarca qanun, fərman və qərarlar, habelə bu mövzuda yazılmış kitablar vasitəsilə bir daha geniş ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılmışdır.

“Heydər Əliyev ili” çərçivəsində 2023-cü il 26 aprel tarixində Agentlik və Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin birgə təşkilatçılığı ilə Beynəlxalq Əqli Mülkiyyət Gününə həsr olunan **“Qadınlar və əqli mülkiyyət. İnnovasiya və yaradıcılıq”** mövzusunda konfrans keçirilmişdir.

Konfransda “Qadın və əqli mülkiyyət: qadın yazıçı, şair və bəstəkar”, “Qadın və əqli mülkiyyət: qadın ixtiraçı”, “Qadın və əqli mülkiyyət: sahibkar qadının fəaliyyətində əmtəə nişanının rolu”, “Qadın və əqli mülkiyyət: qadın tədqiqatçılar” mövzularında məruzələr dinlənilmiş və geniş müzakirələr aparılmışdır.

Erməni saxtakarlıqlarının və erməni plagiatçılığının ifşa edilməsi və bu sahədə məlumatların geniş ictimaiyyətə çatdırılması 2023-cü ildə də Agentliyin fəaliyyətində əsas istiqamətlərdən olmuşdur. Bununla əlaqədar ənənəvi olaraq hər il 23 Aprel - “Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Günü” münasibətilə Agentlik tərəfindən keçirilən tədbirlərdə erməni saxtakarlıqları və uydurmaları ifşa edilir.

Hesabat ilində də **“Heydər Əliyev ili”** çərçivəsində bu mövzuda 20 aprel tarixində “Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Günü”nə həsr olunan **“Qədim mətnlər və klassik mənbələr erməniçilik saxtakarlıqlarını və uydurmalarını ifşa edir və ya əzəli Azərbaycan-Türk torpaqları olan Zəngəzur həqiqətləri”** mövzusunda konfrans keçirilmiş, tədbirdə Agentliyin İdarə Heyətinin sədri eyni mövzuda çıxış etmiş və onun təqdimat əsasında eyniadlı kitab (Azərbaycan, rus və ingilis dillərində) nəşr olunmuşdur.

Bununla yanaşı, Agentliyin İdarə Heyətinin sədri K.İmanovun müəllifi olduğu erməni yalanlarını, o cümlədən erməni ədəbi-mədəni oğurluqlarını (erməni plagiatçılığını) ifşa edən kitablar əsasında Azərbaycan Televiziyası tərəfindən aşağıda adları göstərilən sənədli qısametrajlı filmlər hazırlanmışdır:

- 1) **Tarixin izi ilə_ Zəngəzur tarixi faktlarla;**
- 2) **Tarixin izi ilə_Toponimlər_Tarixi-mədəni irsimiz;**
- 3) **Tarixin izi ilə_Keçmişin böyük yalanları_Armeniya və Hayastan.**

Kütləvi informasiya vasitələrində əqli mülkiyyət sahəsinə aid informasiya, maarifləndirici və təbliğat xarakterli 130-dən artıq məqalə və digər materiallar dərc olunmuş, “Əqli Mülkiyyət” jurnalının Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 100 illiyinə həsr olunmuş 5-ci nömrəsi çapdan buraxılmış, TV və radio kanallarında 20-dən çox veriliş və süjetlər göstərilmiş, Agentliyin sosial media (Facebook, Instagram, Youtube, Twitter, LinkedIn) hesabları üzərindən 450-dən çox paylaşım edilmişdir.

Hesabat ilində kadrlarla iş və işə qəbulla bağlı prosedurlar dövlət qulluğu sahəsinə tənzimləyən normativ hüquqi aktların və Əmək Məcəlləsinin tələblərinə uyğun aparılmış, Agentliyin Aparatında 8 nəfər və tabeliyində olan qurumlara 25 nəfər işə qəbul edilmişdir.

2023-cü ildə Əqli Mülkiyyət Agentliyinin Aparatının və tabeliyində olan qurumların 25 nəfər əməkdaşı ÜƏMT Akademiyasının distant təhsil və ixtisasartırma kurslarında, həmçinin əqli mülkiyyət sahəsi ilə bağlı milli və beynəlxalq kurs, seminar və konfranslarda iştirak edərək ixtisaslarını artırmışlar.

Hesabat ilində Agentliyin “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulan xidmətləri göstərdiyinə və hüquqi hərəkətləri həyata keçirdiyinə görə dövlət büdcəsinə **224 000** manat dövlət rüsumu köçürülmüşdür.

Agentlik tərəfindən qanunvericiliklə müəyyən edilmiş xidmətlərin göstərilməsinə və digər işlərin görülməsinə görə 2023-cü ildə daxil olan xidmət haqlarının məbləği **4 760 875** manat, xərclər isə **2 858 402** manat olmuşdur. Beləliklə, gəlir **1 902 473** manat təşkil etmişdir. Bu da 2022-ci illə müqayisədə **237 826** manat çoxdur.